

Koncerti

(/recenzije-koncertov.html)

10.02.2021

Ko gib, zvok in beseda postanejo eno – Gimnastika ne/smisla II Mateja Bonina

Novi projekt skladatelja Mateja Bonina Gimnastika ne/smisla II premešča posamezne glasove v besede in besedilo, te pa prepleta z zvoki tolkal, ritmom, gibom in performativnimi elementi.

Marina B. Žlender

Foto: © Zavod Sploh

Številne ritmične interakcije, vložki in suverenost pevke nas potegnejo v dogajanje, ki se odvija spontano in povezano, da se zdi, kot bi zvok sprožal gib in obratno. Poleg avtorjeve domišljenosti je temu botrovala odlična izvedba in medsebojna usklajenost izvajalcev, ki se odraža v sinhronem izvajanju, s poudarkom na ritmu, obenem pa je dovolj razgibano in spontano, da ne daje vtisa predvidljivosti. Ohranja dovolj izvornosti, da deluje tako zvočno kot prostorsko. Zanimiv je tudi odnos skladatelja do vsebine, obravnava jo namreč z vseh vidikov, tako zgolj zvočnega kot vsebinskega, ves čas pa ga zanima muzikalna in ritmična plat.

Novi projekt skladatelja in pedagoga **Mateja Bonina** (<https://www.ag.uni-lj.si/zaposleni/301>) **Gimnastika ne/smisla II** (<https://www.sploh.si/si/glasba/projekti/gimnastika-ne-smisla-ii>) je nastal po besedilu **Karla Hmeljaka**, tako kot že prvi del, in temelji na preraščanju te vsebine iz posameznih glasov v besede in besedilo (izvajalka **Irena Z. Tomažin**), to pa je prepleteno z zvoki tolkal. Črkovno-besedni material gradi na svoji zvočni podobi ter dobi ritmični naboj. Instrumentalisti se večje posvečajo ritmični pripovedi, ki se prepleta z izvajanjem vokaliste, interakcije pa potekajo tudi na ravni gibanja po odru, izvajanja na stojala, tla ... Lahko se živimo v to, da je avtorja zanimal preplet vseh teh komponent, njihovi medsebojni vplivi in možnosti, ki jih dajejo. Kot je v **intervjuju za Odzven** (<http://www.sigic.si/-v-trenutku-ko-se-odlocim-da-bi.html>) pred časom povedal skladatelj, ima pri komponiranju pogosto asociacijo na pesne koreografije, med vodenjem glasov ali manjših skupin instrumentov ter gibanjem plesalcev po prostoru vidi vzorednice. Dejal je: »Tako kot glasbena se tudi plesna oblika manifestira v času in zame je že od otroštva predstavljala spontan način reagiranja na vse mogoče zvočne impulze.«

Delo se prične z dobršnim tolkalnim začetkom, ki se mu sčasoma pridruži zvok pevke glasu. Počasi ga stopnjuje v posamezne glasove s poudarjanjem šumnikov in črke r, postopoma pa se njeno izvajanje konkretizira v besede in iz njih v besedilo. To prelivanje iz zvočnosti posameznih glasov v besedo spremljajo tolkalci, njihovo igrivo poigravanje se veže v tok, ki ga prekinjajo instrumentalni vložki, in se izpoje z vzkliki »ai« v skupen zaključek. Številne ritmične interakcije, vložki in suverenost pevke nas potegnejo v dogajanje, ki se odvija spontano in povezano, da se zdi, kot bi zvok sprožal gib in obratno. Poleg avtorjeve domišljenosti je temu botrovala odlična izvedba in medsebojna usklajenost izvajalcev, ki se odraža v sinhronem izvajanju, s poudarkom na ritmu, obenem pa je dovolj razgibano in spontano, da ne daje vtisa predvidljivosti. Ohranja dovolj izvornosti, da deluje tako zvočno kot prostorsko. Zanimiv je tudi odnos skladatelja do vsebine, obravnava jo namreč z vseh vidikov, tako zgolj zvočnega kot vsebinskega, ves čas pa ga zanima muzikalna in ritmična plat. Iščé načine in možnosti, da iz njega dobi čim več zvočnega materiala, s katerim parira ritmičnemu polu. Sodelovanje pevke z ostalimi izvajalci poteka po eni strani izpostavljeno in po drugi kot del celote, vseskozi pa ostajajo v tesni navezi. Nehote se nam je porodila asociacija na dela **Georgesa Aperghisa**, ki se prav tako ukvarja z besedilom ali njegovimi deli in njihovo muzikalno in ritmično vrednostjo. Matej Bonin to raziskovanje izvaja na bolj prost način, z vodeno improvizacijo oziroma z natančnimi navodili. Predstava nam porodi vraščanje, kako to, da so izvajalci tako harmonično usklajeni, ne da bi bili determinirani oziroma ne da bi delovali po ustaljenem vzorcu.

Projekt poteka v produkciji **Zavoda Sploh** in partnerstvu **Zavoda Bunker**, video pa je nastal po zamisli **Tomaža Groma**, Bonin je poskrbel za glasbo ob besedilu Karla Hmeljak. Oba sta skupaj z **Markom Čehom** oblikovala tudi dramaturgijo. Soavtorji in izvajalci so še Irena Z. Tomažin (glas), **Spela Mastnak**, **Lola Mlačnik**, **Jože Bogolin**, **Jan Čibej**, **Simon Klavžar**, **Luka Poljanec** (tolkala), za vojaški pogled oziroma pristuh pa je poskrbel Zavod Sploh.

Delo Mateja Bonina bo aprila predvidoma izvedeno v živo v Stari elektrarni, če bodo seveda razmere temu naklonjene. Zagotovo se nas bo predstava bolj dotaknila v živo, saj jo bomo lahko pristneje doživeli, zato se vnaprej veselimo tega dogodka s prvostvornimi ustvarjalci. Z Boninom sva v zvezi s projektom **Gimnastika ne/smisla II** opravila kratek pogovor.

O delu sva govorila že v intervjuju, pa bi me vseeno zanimalo, ali si drugi del zasnoval delno kot improvizacijo? Zdelo se mi je, da je v njem vse precej predvideno in izpisano, saj celotna zasedba deluje enotno oziroma usklajeno.

Delo je v dobri meri zasnovano kot vodena improvizacija, kar pomeni, da sem izvajalcem v vseh delih, ko tolkalci sodelujejo s pevko Ireno Z. Tomažin, zapisal zgolj najne informacije za lažjo usklajenost, ponavadi zapisane na eni strani A4 formata za posamezno zaključeno sekvenco. Vse ostale detaljne informacije sem skomuniciral med vajami na raznorazne načine, kakor je bilo pač to potrebno za specifičen zven posamezne sekvence. Ko so enkrat vsi izvajalci vedeli, kakšno specifično zvočnost v posameznem odseku zasledujem, je bilo samo še stvar vaje, poslušanja in reagiranja drug na drugega.

Če prav razumem, gre za logično nadaljevanje raziskovanja giba, zvočnega in literarnega vira, le da tokrat ni elektronike. Verjetno si predvideval izvedbo v živo, saj v njej poslušalec/gledalec bolj sodeluje. Kako si izbral zasedbo in izvajalce, si pisal prav zanje?

Pri projektu sodelujejo štirje, ki so bili udeleženi že v **Gimnastiki ne/smisla I** (2014). Karlo Hmeljak, čigar pesniška zbirka **Krčnik** je bila literarna podlaga pri prvem projektu, vendar sem takrat sam izbral izseke iz njegove pesniške zbirke, medtem ko je bil tokrat izvir ravno ta, da je besedilo nastajalo vzporedno z glasbenim materialom, torej prav za ta projekt. Osnovna ideja, ki izhaja že iz prvotnega projekta **Gimnastika ne/smisla** (2014–2016), je poiskati tiste neocitne, skrite potenciale glasbe, ki se nam pogosto izmikajo v doživljanju določene umetniškega dela, predvsem zaradi naučenega načina dojemanja in »branja« tega, kar sprejemamo. Z vidika ustvarjalca kot tudi pedagoga (s tem vprašanjem se namreč redno srečujem pri interakciji s svojimi dijaki in študenti) se mi zdi bistveno vprašanje, kateri so tisti najelementarnejši nivoji, preko katerih se pravzaprav sporazumevam s poslušalcem in tako sploh ustvarjam pogoje za prepoznavanje in doživljanje idej, ki bistveno presegajo obrtniški kod. Odkrita konfrontacija zvoka z drugim medijem (v tem primeru predvsem z besedo in gibom) se mi zdi platforma, ki omogoča bolj poglobljeno razumevanje bistva tega medija samega. Tako sva v procesu nastajanja dela s Karlom precej sodelovala, nekje na poti sem nama je pridružil še gledališki režiser Marko Čeh, tako da smo vsi trije precej izmenjevali mnenja, posebno pri vprašanju dramaturgije. Naslednja, ki je sodelovala že pri **Gimnastiki I**, je vokalistka Irena Z. Tomažin, ki je tako kot prvič tudi tokrat nosilka besede. Tu sta še tolkalca Jože Bogolin in Simon Klavžar, ki svojo tolkalsko vlogo tokrat delita s štirimi novimi glasbeniki: Špelo Mastnak, Lolo Mlačnik, Janom Čibejem in Luko Poljancem. Zasedba šestih tolkalcev in pevke je bila ena od izhodišč pri snovanju projekta. Vse sodelujoče glasbenike sem tako ali drugače poznal že prej. S pisanjem sem pričel, ko je bila celotna zasedba izvajalcev že zbrana, saj po mojem mnenju takega tipa projekta ni mogoče ustvarjati brez poznavanja vseh izvajalcev.

Kako je potekalo pisanje skladbe, usklajevanje zvočne podobe besedila in vloge tolkal?

Lahko rečem, da je pisanje glasbenega materiala tokrat potekalo precej drugače, kot to počnem sicer. Odnos pevke do tolkalcev, odnosi tolkalcev med seboj in posledično izbor instrumentov zanje, vloga glasu, besedilo kot čisto zvočni potencial ali nosilec semantike, to so vse vprašanja, ki so me dobrodu zaposlovala pred prvimi zapisanimi notami. Plod številnih pogovorov s Karlom in Markom je dramaturgija, ki je nastajala v mesecih pred začetkom dela z izvajalci in je seveda bistveno vplivala na izbor tako glasbenih odločitev kot besedila. Nekatero odločitev so bile sprejete tik pred prihodom v Staro elektrarno, kakšna rešitev pa se je izkristalizirala šele, ko smo bili dejansko v prostoru z vsemi izvajalci in instrumenti, saj prostor naredi svoje.

Ali zamislili za zvok in gib potekajo simultano ali najprej ustvarjaš na zvočnem polju in nato razvijaš delo še na vizualnem področju?

V tem projektu je gib večkrat izpostavljen kot tisti, ki je potreben, da se nekaj izvede, je torej sredstvo, ki omogoči, da nekaj zavzame ali utihne, včasih je zaradi tega tudi nosilec vizualnega komuniciranja za razbiranje hierarhičnih odnosov med tolkalci ali pa na relaciji pevka–tolkalce. Gib je vedno osmišljen v kontekstu ustvarjanja glasbe, vendar je kronološka ločnica med njima včasih zamegljena. V določenem trenutku je lahko gib ali gesta tam iz čisto glasbenega razloga, takoj zatem pa ta ista gesta postane glavni fokus obravnave in zaradi tega odločujoče vpliva na zvočno podobo, ki se ob tem ustvarja.